higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT

EKONOMIE N5

27 NOVEMBER 2018

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 7 bladsye.

Kopiereg voorbehou

VRAAG 1

1.1	1.1.1	A		
	1.1.2	D		
	1.1.3	A		
	1.1.4	C		
	1.1.5	B		
	1.1.6	D		
	1.1.7	A		
	1.1.8	A		
	1.1.9	C		
	1.1.10	C		
			(10 × 2)	(20)
1.2	1.2.1	Waar		
	1.2.2	Waar		
	1.2.3	Waar		
	1.2.4	Waar		
	1.2.5	Onwaar		
	1.2.6	Onwaar		
	1.2.7	Onwaar		
	1.2.8	Waar		
	1.2.9	Onwaar		
	1.2.10	Onwaar		
			(10 × 2)	(20)
1.3	1.3.1	Verstedeliking		
	1.3.2	Begrotingstekort		
	1.3.3	Kruip (‘creeping’)		
	1.3.4	Sensus		
	1.3.5	Onaktiewe geld (‘idle money’)		
			(5 × 2)	(10)
				[50]

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B

VRAAG 2

2.1	2.1.1	Per capita inkomste		
	2.2.2	Afgewerkte goedere		
	2.2.3	Ekonomiese groei		
	2.2.4	Binne die grense van ‘n land		
	2.2.5	Toegevoegde waarde		
			(5 × 2)	(10)

2.2 2.2.1 'n Vakbond is 'n georganiseerde groep werkers in 'n spesifieke onderneming, bedryf, handel of professie, wat 'n verhouding met bestuur deur die proses van kollektiewe bedinging, wil vestig. (3)

2.2.2
- Vakbonde het 'n gemeenskaplike doelwit om die werkstoestande te verbeter.
- Hulle bevorder die belange van hul lede in 'n werksituasie.
- Dit lei tot 'n hoër lewenstandaard en werkstevredenheid.

(3 × 2) (6)

2.2.3 Nywerheidshowe besluit in nywerheidsdispute of beide partye instem om tussen hulle te beoordeel.
Nywerheidsrade is statutêre rade van werkgewers en vakbonde. (4)

2.3 2.3.1 Spaargeld verwys na die deel van 'n inkomste wat nie spandeer is nie. (2)

2.3.2
- Transaksiemotief✓: Spaar geld om vir daaglikse transaksies te gebruik,√ bv. geld om 'n taxi na die kollege te neem.✓
- Voorlopige motief✓: Spaar geld vir moeilike of onvoorsiene gebeurtenisse✓ om geld te gebruik wanneer iemand siek is of daar dood in die familie is.✓
- Spekulatiewe motief✓: Spaar geld om meer geld in die toekoms te hê✓, bv. koop aandele.✓ (Enige 3 × 3) (9)

2.4 2.4.1 'n Begroting is 'n dokument wat besonderhede van die plan vir die allokering van Staatsinkomste en uitgawe bevat. (3)

2.4.2
- Direkte belasting is die tipe belasting wat die belastingbetaler nie na iemand anders kan skuif nie,✓✓ byvoorbeeld, lopende belasting (LBS)✓
- Indirekte belasting is die tipe belasting waarin die belastingbetaler dit na iemand anders kan skuif,✓✓ byvoorbeeld belasting of toegevoegde waarde (BTW)✓

(6)

2.4.3.1 Sondebelasting is belasting wat op goedere wat nie goed is vir die gesondheid van die verbruiker nie, gehef word,✓✓ bv. drank✓ (3)

2.4.3.2 Om die Staat se inkomste te verhoog. (2)

2.4.4 Onwaar (2)
[50]

VRAAG 3

3.1 3.1.1 Rente is die koste om geld te leen (2)

3.1.2 Verhoging in Rentegrafiek

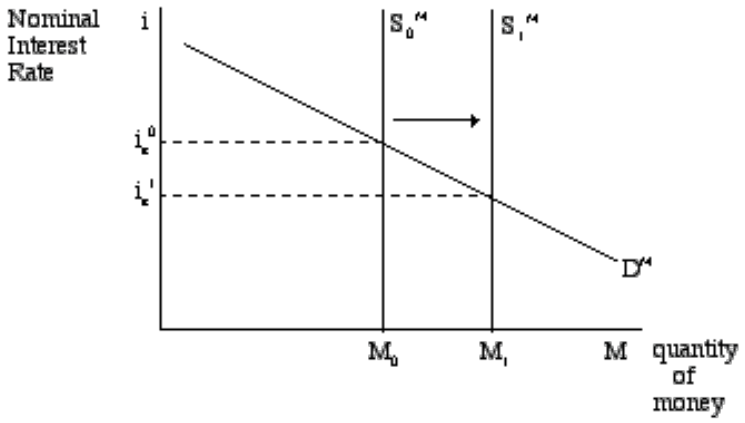

- opskrif✓
- vertikale etikettering✓
- horisontale etikettering✓
- oorspronklike aanvraagkurwe✓
- oorspronklike voorsieningskurwe✓
- oorspronklike ewewigskurwe✓
- verhoging in voorsieningskurwe✓✓
- nuwe ewewigskurwe✓✓ (10)

3.2
- Werkloosheid✓
  Die toestand waarin persone wat bereid is om 'n beroep te volg en bereid en gewillig is om te werk, nie in staat is om teen die huidige loontarief te werk nie.✓✓
- Staking✓
  'n Staking kan gedefinieer word as die weiering van werknemers om aan te hou werk of die normale vordering van werk te verhinder met die intensie om later na die werk terug te keer. In Suid-Afrika lei stakings tot openbare verliese.✓✓
- Gebrek aan vaardighede/opleiding✓
  Daar is 'n tekort aan hoogs opgeleide werkers en 'n ooraanbod van ongeskoolde werkers in Suid-Afrika. Onderwys en opleiding moet gerig word op die verbetering van die vaardigheidsvlak in die werksmag.✓✓
- Migrasie✓
  Migrasie het 'n spesifieke uitwerking op die voorsiening van arbeid. Weens die politieke onsekerheid, geweld en lae ekonomiese groeikoers, verloor die land groot hoeveelhede persone wat migreer na ander lande. Immigrante verlaag die voorsiening van arbeid.✓✓ (Enige 3 × 4) (12)

3.3 3.3.1 Teen faktorkoste,✓✓ BBP teen markprys✓✓ (4)

3.3.2 (943 + 844 + 355 + 45 - 16)✓✓✓ = 2171✓ (4)

3.3.3
- Dui ekonomiese ontwikkeling aan
- Dui lewenstandaarde/voorspoedvlakke aan
- Vergelyk lewenstandaarde (3 × 2) (6)

3.4 3.4.1 Internasionale handel verwys na die handel tussen twee of meer lande. (2)

3.4.2
- Natuurlike hulpbronne
- Klimaat
- Eienskappe van arbeid
- Kapitaal
- Heterogene behoeftes van persone
- Inkomste
- Gevestigde nywerhede
- Internasionale migrasie
- Ontwikkeling van infrastruktuur
- Verskille in koste (Enige 4 × 2) (8)

[50]

VRAAG 4

4.1 4.1.1 Inflasie is die algemene verhoging in die pryse van goedere en dienste wat deur die afname in die waarde van geld veroorsaak word. (3)

4.1.2 (5,77+ 6,12 + 4,51 + 6,59)✓/4✓ = 22.99/4✓
= 5.75%✓ (4)

4.1.3 R69,99 + (69,99 × 6,59/100)✓✓
=R69,99 + 4,61✓
=R74,60✓ (4)

4.1.4 Verbruikersprysindeks (1)

4.2
- Arbeidsmag
- Kapitaal
- Tegnologie
- Natuurlike hulpbronne
- Entrepreneurskap (5 × 2) (10)

4.3 4.3.1 Die koers waarteen een land se geldeenheid in terme van ‘n ander geldeenheid uitgedruk word. (2)

4.3.2.1 Rand
4.3.2.2 Dollar
4.3.2.3 Pond
(3 × 1) (3)

4.4 4.4.1 Hierdie beleid sluit maatreëls in om geld sonder direkte teenprestasie vanaf belastingbetalers in te samel. 'n Verhoging of verlaging in die belastingtarief het 'n uitwerking op die ekonomie. Belasting kan gehef word om (i) fondse te verkry vir die lewering van kollektiewe dienste en (ii) om die ekonomie te stabiliseer. (4)

4.4.2 Owerheidsbesteding het 'n groot invloed op die ekonomie. 'n Nadeel van hierdie beleid is dat daar 'n tydsverloop is voor die effek deurwerk na die ekonomie. Die heersende en toekomstige tendense en die toestand van die ekonomie moet versigtig oorweeg word. (4)

4.5
- Belastingverskuiwing: Belasting word na een persoon verskuif wat dit na iemand anders verskuif.
- Belastingvermyding: Metodes wat deur die belastingbetaler gebruik word om die betaling van belasting te vermy of om die belastinglas te verlaag.

(2 × 2) (4)

4.6 Heropbou- en Ontwikkelingsplan (1)

4.7
- Tydperk
- Afname in ekonomiese aktiwiteit
- Werkers wat nie by veranderings kan aanpas nie
- Seisoenale werkers
- Voornemende werkers
- 'n Hoë bevolkingsgroei
- Die kapasiteit om meer werksgeleenthede te skep (Enige 5 × 2) (10)

[50]

VRAAG 5

5.1 5.1.1 Ekonomiese siklus beskryf die hoofverhouding tussen ekonomiese aggregate.✓ Dit toon die vloei van goedere, dienste, inkomste, uitgawe en geld in die ekonomie en identifiseer belangrike makro-ekonomiese begrippe.✓✓ (3)

5.1.2 Huishoudings
- Verkoop produksiefaktore aan firmas om goedere en dienste te produseer. ✓✓
- Besighede betaal geld terug in die vorm van lone en salarisse.✓✓

Besighede
- Goedere en dienste word vervaardig en dan aan huishoudings verkoop.✓✓
- In ruil daarvoor, betaal huishoudings vir goedere en dienste. ✓✓

Regering
- Verskaf goedere en dienste aan huishoudings en besighede.✓✓
- Huishoudings en firmas betaal belasting aan die regering.✓✓

Buitelandse sektor
- Invoere en uitvoere vind plaas.✓✓
- Ons betaal met ons geldeenheid en ontvang geldeenhede van ander lande.✓✓ (12)

5.2
- Stagflasie verwys na ‘n toestand waarin hoër werkloosheidkoers en inflasie op dieselfde tyd plaasvind.
- Hiperinflasie beteken die stimulering van die ekonomie om uitbreiding van ekonomiese aktiwiteite te hernu. (2 × 2) (4)

5.3
5.3.1 Prys R1 800✓ Hoeveelheid 100✓
5.3.2 Surplus✓✓
5.3.3 110 – 80✓ = 30✓
(3 × 2) (6)

5.4
5.4.1 Oordragbetaling is ‘n betaling wat een persoon/groep ontvang en dan aan ‘n ander persoon/groep betaal, sonder dat ‘n produktiewe diens gelewer word.

5.4.2 Dienste wat nie ingesluit word wanneer nasionale inkomste bereken word nie want hul dienste maak geen bydrae tot die BBP nie, bv. dienste gelewer in die huishoudings.
(2 × 2) (4)

5.5
5.5.1 (1530 + 120 – 1 810)✓✓✓ = -160✓ (4)

5.5.2 -160 + 770 – 160✓✓✓ = 450✓ (4)

5.5.3 Betalingsbalans word negatief geraak aangesien geld die land verlaat. (2)

5.6 Waar (1)

5.7
5.7.1
- Geldlone is die hoeveelheid geld wat aan ‘n werknemer vir dienste gelewer, betaal word.
- Reële lone is die kwaliteit van goedere en dienste wat die werknemer met sy of haar lone kan koop. (2 × 2) (4)

5.7.2
- ‘n Standaardloon word onder die voorwaarde betaal dat indien die werknemer meer as ‘n sekere hoeveelheid werk in ‘n voorafbepaalde werktyd afhandel, hy of sy ‘n bonus vir ekstra werk wat gedoen is, sal ontvang.
- Standaardtyd raak van toepassing wanneer die werknemer y of haar werk in ‘n korter tyd as die bepaalde tyd sal afhandel, sal hy of sy ‘n bonus kry vir die tyd wat bespaar is. (2 × 2) (4)

5.8 Wet op Gelyke Indiensneming is wetgewing wat op alle werkgewers en werknemers van toepassing is om werkers en werksoekers teen onbillike diskriminasie te beskerm deur ‘n raamwerk te verskaf vir die implementering van regstellende aksie. (2)
[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou